

MUSIK OG BILLEDKUNST I ROMANTIKKEN

I romantikken sættes sansningen, fornemmelsen, følelserne og anelserne i højsædet, når det gælder adgangen til det åndelige. Det er nu ikke længere kirken som institution, der formidler åndelige og religiøse oplevelser. Disse erfarer individet derimod gennem kunsten.

Den pointe skal den følgende aktivitet illustrere for eleverne, idet de selv skal bruge deres sanser til at opleve forskellige former for kunst fra perioden. De skal lytte til romantisk musik og arbejde med kunstmalerier for på den måde at spore sig ind på sansningens betydning i romantikken. Ekstraopgaven kan med fordel placeres i forlængelse af arbejdet med fase 2

Fælles for de udvalgte stykker musik og malerier er, at de betoner naturen som stedet, hvor det åndelige kan sanses og erfares - og kunsten bliver mediet, hvorigennem denne erkendelse formidles.

MUSIK

Bed eleverne om at lægge sig ned på ryggen med lukkede øjne og lad dem derefter høre nedenstående musikstykker:

- **Beethovens Måneskinssonate, 1801**

<https://www.youtube.com/watch?v=OsOUcikyGRk>

- **Wagners Isoldes Liebestod, 1858
Instrumentalversion**

https://www.youtube.com/watch?v=_KwQSWPqMY8

Eller

<https://www.youtube.com/watch?v=JNgZIJRRFRg>

Efter eleverne har hørt musikken, kan de evt. læse baggrundsteksten om de to musikstykker, som findes på næste side.

Frederik Sødring, Sommerspiret på Møns Klint, 1831, SMK

Musikkens væsen

E.T.A. Hoffman (1776-1822), en tysk multikunstner, definerer musikkens romantiske væsen som en overnaturlig og uådhængelig kunst, der taler direkte til følelserne. Han siger det på denne måde:

"Musikken lukker en ukendt verden op for menneskene, en verden som intet har til fælles med den ydre sanseverden ... og i hvilken den lader alle følelser tilbage, der lader sig bestemme ved begreber, for at give sig hen til det uudsigelige."

Måneskinssonaten

Beethoven (1770-1827) var en af romantikkens store komponister. Hver klaversonate, han skrev, var nykonstrueret og indeholdt stor alvor og eftertanke. Musik var ikke underholdning for Beethoven - musik var dødsens alvor.

Måneskinssonaten er egentlig umådelig enkel med de stille, bølgende akkorder, der bliver ved og ved, mens en melodi klinger klart henover som et lys i mørket.

Han kalder satsen *Quasi una Fantasia* - "Som en fantasi" - som om det virkelig er noget, han sidder og finder på. De dybe bastoner runger og stikker en ny kurs ud, mens bølgeakkorderne vugger videre.

Titlen *Måneskinssonaten* er ikke Beethovens egen, men er opfundet af en samtidig musikskribent, Ludwig Rellstab, der følte sig hensat til en månelys aften på Vierwaldstätter-søen i Schweiz.

Liebestot

Tristan og Isolde (opera af Wagner, 1858) er et gammelt sagn fra middelalderen om ulykkelig kærlighed mellem en irsk dronning, Isolde, og kongens bedste ven, Tristan, der både hader og elsker hinanden, og som selvfølgelig begge to dør til sidst. Operaens starter med et "ledemotiv", en melodi, der går igen og igen hele operaen igennem. Melodien "lander" på en berømt akkord: Tristan-akkorden (den med rød), der så opløser sig igen:

The image shows a musical score for the Tristan and Isolde opera. The score is in 3/4 time and features a melodic line in the treble clef and a bass line in the bass clef. A specific chord, the Tristan chord (D major with a raised 6th degree), is highlighted in red. Below the score, the chord is labeled as D^{6+} with a 5th finger indication ($5 \rightarrow$) and a 7th finger indication (7). The chord is followed by a 7th degree chord (D^7).

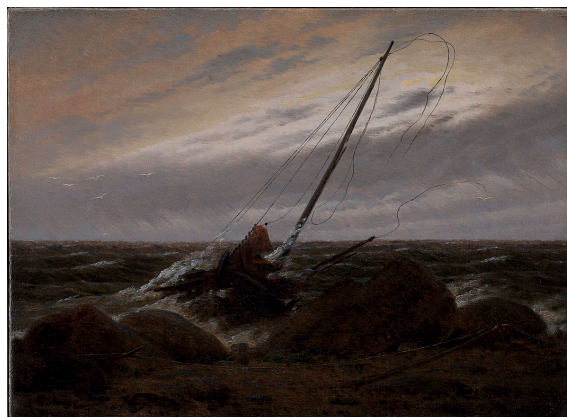
Musikken fører hele tiden hen til de hér lidt skæve akkorder, som derefter knopskyder til nye, skæve akkorder. Sådan fortsætter det hele operaen igennem (4 timer!) lige til dette slutstykke, som I skal høre. Den version, I skal høre, er uden sang og hedder *Liebestod*, altså "kærlighedsdød". Hér dør Isolde. Kan I høre, hvordan musikken ligesom bygger sig op? Og lige som man tror, nu bliver det kraftigt, så trækkes lydstyrken tilbage igen? Først hér til allersidst i operaen lander musikken i en "lykkelig" dur-akkord. Wagners musik er høj-dramatisk. Man siger, den forløser hele romantikkens længsel, og den er da også skrevet i slutningen af romantikken. Musikken er -udover at blive opført i verdens operahuse- også ofte brugt som filmmusik.

BILLEDKUNST

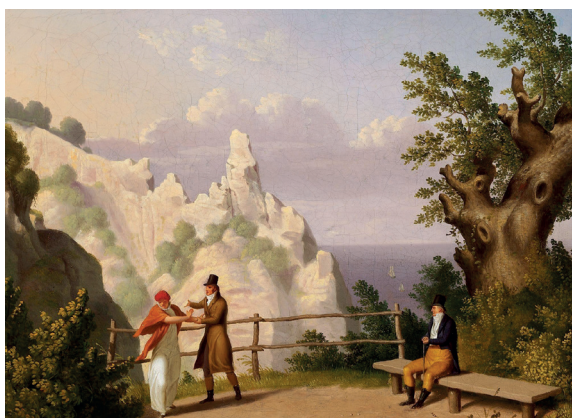
Eleverne inddeles i mindre grupper, som arbejder med nedenstående malerier. Malerierne findes i stort format i billedbanken.

*Casper David Friedrich
Vandrer over tågehavet, 1817*

*Casper David Friedrich
Efter stormen, 1817*

*Christoffer Wilhelm Eckersberg
Udsigt til sommerspiret, 1809*

*Christoffer Wilhelm Eckersberg
Landskab med stente, Møn, 1810*

*P.C. Skovgaard,
Parti af Delhoved Skov ved Skarre Sø, 1847*

*Johan Thomas Lundbye
En gravhøj fra oldtiden ved Raklev på Refsnæs, 1839*

ELEVOPGAVE

Se på de seks malerier af hhv. Friedrich, Eckersberg, Lundby og Skovgaard og tal sammen om:

- Hvad forestiller billederne?
- Hvad har de seks billeder tilfælles? Og hvor er de forskellige?
- Hvad synes I om billederne?
- Diskuter, hvor og hvordan kunstnerne har placeret ”ånden” i naturen i hvert af de seks billeder – og hvordan naturen skildres.
- Hvilket forhold mellem mennesker og natur skildres i de seks billeder?
- Læg billederne op i en rækkefølge, med det billede I bedst kan lide yderst til venstre og det billede I mindst kan lide til højre. Diskuter undervejs, hvad det er ved hvert billede, som tiltaler jer eller ikke siger jer noget.

Grupperne kan efterfølgende lave en traditionel billedanalyse af det maleri, som de synes bedst om. Deres analyse fremlægges for klassen eller for en anden gruppe, som har valgt et andet billede.

Afslutningsvist skal eleverne pege på det i billedet, som de mener viser, at det er et billede fra romantikken.

OPSAMLLENDE SAMTALE OM MUSIK OG BILLEDKUNST I ROMANTIKKEN

I plenum diskuteres:

- Hvad er det musik og/eller malerier kan gøre ved mennesker?
- Hvilke stemninger kan de sætte os i?
- Hvordan er det anderledes end fx en tekst i en film, en skolebog eller lign.?